

ХАРАКТЕРИСТИКА ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ГАЛУЗЗЮ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Шокін Ростислав Георгійович - кандидат юридичних наук, доцентм. Київ

У статті розкрито зміст поняття публічне адміністрування галуззю освіти, з'ясовано його елементи. Зроблено висновок, що публічне адміністрування галуззю освіти – це регламентована нормами адміністративного права діяльність публічної адміністрації щодо впорядкування правових відносин, пов'язаних з процесом засвоєння (оволодіння) знаннями, уміннями та навичками з метою набуття встановлених державою освітніх рівнів.

Ключові слова: освіта, галузь освіти, адміністрування, публічна влада, публічна адміністрація.

В статье раскрыто содержание понятия публичное администрирование отраслью образования, выяснены его элементы. Сделан вывод, что публичное администрирование отраслью образования - это регламентирована нормами административного права деятельность публичной администрации относительно упорядочения правовых отношений, связанных с процессом усвоения (овладение) знаниями, умениями и навыками с целью приобретения установленных государством образовательных уровней.

Ключевые слова: образование, отрасль образования, администрирования, публичная власть, публичная администрация.

In the article maintenance of concept is exposed public administration by industry of education, his elements are found out. Drawn conclusion, that public administration by industry of education - it activity of public administration is regulated by the norms of administrative law in relation to organization of the legal relations, related to the process of mastering (capture) knowledge, abilities and skills with the aim of acquisition of the educational levels set by the state.

Reformation of education in the conditions of realization of політико-правової and socio-economic reform of all spheres of Ukrainian society, realization of necessities of personality in higher education, protection of rights and freedoms of citizens in the field of it need the quality increase of efficiency of administration higher education on a corresponding theoretical base, require the improvement of forms and methods of adjusting of educational processes in the field of it, determination of role and place of public administration in adjusting of modern educational processes. And as, as experts mark, most modern researchers, the repressing amount of problems that have place in the system of modern education in Ukraine mainly exists from insufficient quality of administration of corresponding public relations.

Administration education in the most general view can be defined as the specially organized activity of public administration that is sent to providing of the proper functioning of the system of higher education in accordance with aims and tasks of educational politics. Administration of education industry it follows to bind to activity, that is sent to making, acceptance and realization of organizational, control, co-ordinating, and other measures that come true with the aim of creation of pedagogical, social, material and technical, skilled terms for the proper functioning and development of industry of education.

Keywords: education, industry of education, administration, public power, public administration.

Актуальність теми. Реформування освіти в умовах проведення політико-правової та соціально-економічної реформи всіх сфер українського суспільства, реалізація потреб особистості у вищій освіті, захист прав і свобод громадян у цій сфері потребують якісного підвищення ефективності адміністрування вищою освітою на відповідній науково-теоретичній базі, вимагають удосконалення форм і методів регулювання освітніх процесів у цій сфері, визначення ролі і місця публічної адміністрації в регулюванні сучасних освітніх процесів. І як наголошують експерти, більшість сучасних дослідників, переважна кількість проблем, які мають місце у системі сучасної освіти в Україні, існує через недостатню якість адміністрування відповідних публічних відносин.

Стан наукових розробок. Питанням адміністрування галузью освіти було присвячено чимало наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких М. Білинська, Ю. Битяк, В. Гаращук, В. Крижко, А. Куріченко, С. Майборода, О. Мельников, Н. Мирна, Л. Прокопенко, В. Сімонов, Г. Сидоренко та інші. Однак, незважаючи на чимале коло досліджень даних проблем, питання адміністрування галузі освіти є не тільки актуальним у сучасних умовах реформування її складових, але й залишається малодослідженим.

Викладення основного матеріалу. Адміністрування освітою в найзагальнішому вигляді можна визначити як спеціально організовану діяльність публічної адміністрації, що спрямована на забезпечення належного функціонування системи вищої освіти відповідно до цілей і завдань освітньої політики. Адміністрування галузью освіти слід пов'язувати з діяльністю, яка спрямована на вироблення, прийняття та реалізацію організаційних, контрольних, координаційних та інших заходів, що здійснюються з метою створення педагогічних, соціальних, матеріально-технічних, кадрових умов для належного функціонування та розвитку галузі освіти.

В Україні адміністрування освітою здійснюється через органи публічної адміністрації: Міністерство освіти і науки України, інші центральні органи виконавчої влади та місце-

вої влади, яким підпорядковані навчальні заклади.

Основні засади адміністрування галузью освіти в Україні визначені у Законі України «Про освіту» [1]. Так, у ст. 10 сказано, що в Україні для управління освітою створюються система державних органів управління і органи громадського самоврядування. По суті, це є підтвердженням принципу, що визначений у ст. 6 даного закону: поєднання державного управління і громадського самоврядування в освіті.

Як зазначено у ст. 11 Закону України «Про освіту», до державних органів управління освітою в Україні належать: центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері освіти; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері освіти; центральний орган виконавчої влади, яким підпорядковані навчальні заклади; орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері освіти; місцеві державні адміністрації і органи місцевого самоврядування, а також утворені місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування структурні підрозділи з питань освіти (місцеві органи управління освітою).

Так, наприклад, відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту» управління системою дошкільної освіти здійснюють: 1) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти; 2) інші центральні органи виконавчої влади, яким підпорядковані дошкільні навчальні заклади; 3) Рада міністрів Автономної Республіки Крим; 4) обласні, Київська та Севастопольська міські, районні державні адміністрації; 5) органи місцевого самоврядування [2]. Ідентична система органів управління освітою визначена і у ст. 10 Закону України «Про позашкільну освіту» [3]. Щодо загальної середньої освіти, то управління нею відповідно до ст. 35 Закону України «Про загальну середню освіту» здійснюється Міністерством освіти України, іншими центральними органами виконавчої влади, яким підпорядковані навчальні заклади, зазначені у частині другій статті 9 цього Закону, Міністерством освіти Автоном-

ної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міською, районними, районними у містах Києві та Севастополі державними адміністраціями, а також органами місцевого самоврядування [4].

Стосовно вищої освіти, то згідно зі ст. 17 Розділу IV Закону України «Про вищу освіту» [5] управління здійснюється: Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки, галузевими державними органами, до сфери управління яких належать вищі навчальні заклади; органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, до сфери управління яких належать вищі навчальні заклади; Національною академією наук України та національними галузевими академіями наук; засновниками вищих навчальних закладів; органами громадського самоврядування у сфері вищої освіти і науки; Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

Слід зазначити, що освіта є складною, цілісною соціальною системою, що складається з кількох самостійних цілісних елементів управлінського впливу. Об'єктами державного управління у сфері вищої освіти передусім є процеси навчання та виховання, порядок здійснення освітньої діяльності, умови прийняття рішень суб'єктами ринку освітніх послуг, різноманітні адміністративні процедури у сфері вищої освіти [6, с. 152]. З цього погляду сутність управління системою вищої освіти можна визначити як діяльність, спрямовану на створення педагогічних, соціальних, кадрових, правових, організаційних, матеріально-фінансових та інших умов, які потрібні для ефективного функціонування і розвитку галузі та реалізації її мети [7, с. 184].

Адміністративно-управлінська складова досліджуваного поняття полягає в розподілі функцій і повноважень між органами державного управління освітою та громадськістю; виборі стилю, принципів, методів керівництва і управління системою освіти. Педагогічна і правова складові організаційно-правового механізму адміністрування галузю освіти реалізуються через суб'єктів – державних службовців, керівників навчальних закладів, представ-

ників громадськості. Адміністративно-управлінська складова має важливе концептуальне значення, адже механізм адміністрування має функціонувати не заради самого себе, а для Людини (вихованця, учня, студента), для створення умов практичного використання педагогічних новацій.

Педагогічна складова полягає у визначенні мети функціонування освітянського механізму. Оскільки предметом сучасної педагогіки визнається всебічний розвиток особистості в умовах її виховання, а найвищою цінністю – дитина, то й діяльність організаційно-правового механізму повинна бути орієнтована на дитину (учня, студента), сучасні педагогічні концепції, технології, методи, форми.

Правова складова перебуває у тісному взаємозв'язку з попередньою (педагогічною) складовою. Засобами функціонування організаційно-правового механізму адміністрування галузю освіти ми вважаємо нормативно-правові акти. Вони повинні будуватися на педагогічних знаннях – знаннях про особистість, її унікальність і неповторність, педагогічні принципи, сучасні форми і методи навчання. Педагогічні Закони повинні «пронизувати» Закони юридичні. Проблема вдосконалення нормативно-правової бази у сфері освіти, приведення її до європейських стандартів постала вже давно. Отже, правова складова, під якою ми розуміємо демократичні, узгоджені між собою, педагогічно обґрунтовані, орієнтовані на інтереси Людини нормативно-правові акти, визначають вектор адміністрування галузю освіти [8].

Наведені складові вищої освіти спрямовані на те, щоб спрямувати навчально-виховний процес у навчальних закладах на задоволення потреб держави, виховання свідомості, патріотизму, забезпечення потреби суспільства та ринку праці в конкурентоспроможних, компетентних і відповідальних фахівцях.

До базових функцій державного регулювання освітньої діяльності в сучасній адміністративній науці відносять: формулювання стратегічних і тактичних цілей і пріоритетів; дотримання соціальних цінностей; створення правових основ функціонування ринку освітніх послуг; забезпечення високої якості освіт-

ніх послуг [9], функцію фінансування, соціальну функцію, функції стимулювання, коригування, а також організаційну, мотиваційну, контрольну функції та інші [10, с. 236].

До ознак адміністрування галузью освіти можна віднести: 1) регулювання – регулювання відносин освітніх процесів (навчання, виховання, професійної, наукової та загальнокультурної підготовки їх учасників); 2) колективність – проявляється через колективну діяльність державних службовців, керівників навчальних закладів та педагогів; 3) постійність – постійне координування та регулювання діяльності навчальних закладів; 4) імперативність – має вплив на взаємовідносини у сфері освіти, підпорядковує волю учасників, формуючи її; 5) педагогічність – механізм управління орієнтований на творчо-інноваційний розвиток освіти, її гуманізацію та демократизацію[8].

Висновки. Отже, публічне адміністрування галузью освіти – це регламентована нормами адміністративного права діяльність публічної адміністрації щодо впорядкування правових відносин, пов'язаних з процесом засвоєння (оволодіння) знаннями, уміннями та навичками з метою набуття встановлених державою освітніх рівнів. Публічне адміністрування галузью освіти включає в себе такі взаємопов'язані елементи, а саме норми права, які регулюють питання освіти і визначають напрями її здійснення у різних навчальних закладах, а також організаційну, педагогічну, матеріально-технічну та інші складові діяльності публічної влади, на яку покладена уся відповідальність за адміністрування процесами освіти в Україні.

Література.

1. Про освіту : Закон України від 23 травня 1991 року № 1060-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 34. – ст.451
2. Про дошкільну освіту : Закон України від 11 липня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 49. – Ст. 259.
3. Про позашкільну освіту : Закон України від 22 червня 2000 року № 1841-III / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 46. – Ст. 393.
4. Про загальну середню освіту : Закон України від 13 травня 1999 року № 651-XIV // Відомості Верховної Ради. – 1999. – № 28. – Ст. 230.
5. Про вищу освіту : Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 37–38. – С. 2716. – Ст. 2004.
6. Андиева М. С. Управление образованием в РФ: правовой аспект / М. С. Андиева // Право и образование. – 2003. – № 6. – С. 151–171.
7. Тамм А. Вища освіта як об'єкт державного управління / А. Тамм, О. Поступна // Публічне управління: теорія та практика. – 2011. – № 3 (7). – С. 183–187.
8. Савіщенко В. М. Адміністративно-правове забезпечення освіти та науки в Україні : монограф. / В. М. Савіщенко. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра, 2015. – 372 с.
9. Кобець А. С. Напрями та механізми державного регулювання вищої освіти / А.С. Кобець // Вісник Академії митної служби України. Серія «Державне управління». – 2011. – № 2 (5). – С. 79–85
10. Яременко Л. М. Теоретичні засади державного управління системою вищої освіти в Україні / Л. М. Яременко // Сучасні проблеми управління: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., (м. Київ, 29–30 листоп. 2005 р.); [уклад. Б.В. Новиков, І.І. Федорова]. – К. : ВПІВПК «Політехніка», 2005. – С. 236–237.